

Gerard Bontenbal

19 december 1928 – 6 mei 2016

Mijn vader, mijn vader was een bijzonder mens, een bijzondere man, een bijzondere vader.

Mijn eerste herinnering aan hem is vaag. Hij was weinig thuis, werkte veel en hard. We woonden inmiddels, 1959, op de flat in Nieuwland: een nieuwe wijk in Schiedam. De Piersonstraat nr. 16.

kantoor aan huis te Schiedam (senior met junior).

Hij was toen net zelfstandig architect, eerst bureau vanuit huis en later in 1961 had hij een kantoor op de van Haarenlaan in Schiedam. Soms ging ik hem daar halen of gewoon even langs. Ik herinner me een grote lange plaat op de muur als je binnen kwam: 'Guernica' van Pablo Picasso.

Guernica van Pablo Picasso.

Mijn vader zat achter een groot tekenbord met 2 linialen haaks op elkaar verbonden aan een ingenieus stangenstelsel met contragewicht en een bedienknop die harde klakkende geluiden maakte als je de linialen draaide naar een 30 of 45 graden hoek. Ik vond het machtig interessant.

Er stonden grote uitlegtafels vol tekeningen, boeken, pennen, pennen en nog eens pennen. Potloden, vulpotloden en slijpmachines, sjablonen en gummetjes.

Er stonden meerdere tekenschotten want mijn vader had werk, veel werk, het ging goed. Er kwam een tekenaar bij, meneer de Zeeuw, een aardige vent die jaren in dienst is geweest.

In die Schiedamse jaren had hij veel werk in Hoek van Holland. Er hing in het kantoor een topografische kaart met daarop aangegeven alle huizen, of andere projecten, die hij ontworpen had. Het zag zwart van de blokjes. We gingen vaak naar de Hoek zoals dat heette toen.

Naar het strand maar ook langs zijn huizen, zijn opdrachtgevers (principalen noemde hij ze steevast) ik herinner me de familie Doorduyn. Als ze niet thuis waren mochten wij in het huis een dagje 'uit'. Maar ook een restaurant Unicum toen nog bijna aan het strand bij de boulevard. Het bestaat trouwens nog steeds.

Onze tandarts werd ook opdrachtgever en vriend. Familie De Wilde was een begrip en ik kwam er graag. Zelfs na verhuizing naar Bergambacht en Oosterhout bleven we bij de Wilde komen.

Het ontwerpen hield thuis niet op, ook daar was hij actief, kasten, tafels, werkbladen, stereomeubels alles werd ontworpen en gemaakt.

Zelfs een standaard kerstboom kwam er niet in, nee dat werd een wit gestileerde torenflat van wit karton met open vakjes en een heuse skischans.

In die vakjes hingen kerstballen of er lagen cadeautjes in. Op de glijbaan skieden 2 kerstmannen naar beneden.

De opdrachten verplaatsten zich langzaam richting de Krimpener- en Alblasserwaard. Het begon met een lagere- en kleuterschool in Gouda. (Anne de Vries voor Gouwenaars)

lagere- en kleuterschool Anne de Vries te Gouda.

Een aannemer en opdrachtgever haalde mijn vader en moeder over om te verhuizen uit Schiedam naar het landelijke Bergambacht. Inmiddels was namelijk het leven in Schiedam niet gezond meer. Regelmatig waren er alarmfases 3 en mensen liepen dan met tranen in de ogen over straat vanwege de ernstige luchtvervuiling uit de Botlek. Tijd om te vertrekken. Het was 1971.

Vanuit Schiedam gingen mijn vader en ik in die zomervakantie 3 weken lang klussen in het nieuwe huis. Het was aan de buitenkant een doodgewoon doorzonhuisje. Behalve dan dat de kozijnen niet wit en stand groen waren maar bruin gebeitst, een unicum in die dagen. Maar binnen was het een ander verhaal. Mijn pa heeft zich uitgeleefd. Schoonmetselwerk wanden, indirecte verlichting in koven, in de wc zwart tegelwerk tot aan plafond en in het trappenhuis dezelfde tegels tot aan het dak. Geen gewone houten trap maar een stalen ronde spiltrap. Alle af- en intimmeringen hebben we er toen samen ingezet: alle bedden, kasten, koven, plafonds, alles was bedacht uitgetekend en vooral **niet** standaard. We mochten gebruikmaken van de timmerwerkplaats van de aannemer. Na 3 weken was het af en men kon niet geloven dat dat in 3 weken door 2 man gedaan was. Mijn pa was een perfectionist. Het moest passen, zuigend er in zei hij dan. Niks aftimmer latjes of naden afkitten. Ik heb toen zoveel van hem geleerd. Hij was behalve een goed architect (waarover later meer) ook een fantastische meubelmaker. Aftekenen, voorboren, soevereinen, schaven, schuren en schroeven met de hand! Niks machines. Hij vond het prachtig en we waren maar wat trots op het resultaat.

Dan volgen de Bergambachtse jaren.

Een niet onbelangrijk onderdeel van de inrichting in de woonkamer was trouwens een enorme boekenkast over de volle lengte van de kamer van vloer tot plafond vol boeken, boeken over architectuur, kunst, 2^e wereldoorlog maar ook veel Nederlandse literatuur, zwarte beertjes pockets van Maigret, de Saint en James Bond. Ik heb me suf gelezen.

Ik leerde Hans in die tijd kennen en hij werd een graag geziene vriend bij ons. Temeer daar pa ook met hem een fijne discussie kon starten. Als puber waren we niet de makkelijkste zonen denk ik. Pa was een rappe en goede debater, hij kon discussiëren als de beste. Die discussies liepen soms zo ver op dat ma en zus Michelle de kamer verlieten als ze het niet leuk meer vonden.

Vriend Hans weet daar nog alles van. Hij kon je bevechten als geen ander maar altijd met respect zeker als je in staat bleek met argumenten voet bij stuk te houden dan mocht je blijven.

Bergambacht was een enorme overgang voor ons grootstedelingen uit Schiedam en Rotterdam. Ik herinner me dat pa besloten had om bij de plaatselijke elektriker een stereo en een kleuren tv te kopen. Hij wilde wel meteen kunnen kijken naar de Belgische, Duitse en Engelse tv. Kabel TV bestond nog niet. Dus er moest een enorme antenne op het dak komen. Dat werd geen gewone met 3 reflectortjes nee het werd een schotelantenne met een doorsnede van 2 meter met elektromotor te draaien in de richting van de zender.

U voelt m al aankomen, tv kijken in het christelijke Bergambacht was al een dingetje laat staan op zondag. We hadden zo'n lol om de antenne te draaien van Duitsland naar België of Engeland en dan vooral als net de kerk uit ging... Hij vond het stiekem prachtig.

In dezelfde tijd startte hij zijn kantoor in Bergambacht aan de Pleinstraat. Ook dat gebouw was door hem ontworpen en deels door mij getekend. Dat had hij me al geleerd (ik was toen 16). Vele gebouwen en woningen volgden. Hele woonwijken in Bergambacht, Rotterdam Zalmplaat, Streefkerk, Bleskensgraaf, Wijngaarden, Hillegersberg, Hoeven. Zijn beste werk in mijn optiek waren luxe villa's die hij ontwierp aan de Lek in Lekkerkerk.

5 luxe villa's Opperduit te Lekkerkerk.

Ik heb met hem nog een prachtige houten maquette gemaakt van dit project De huizen lagen buitendijkse op een voormalige scheepswerfterrein aan de Opperduit. De mix van een traditionele boerderij vorm en een goede plattegrond en het gebruik van toen moderne materialen maakten die huizen in zijn soort uniek.

Ook luxe geschakelde villa's in Hillegersberg en een vrijstaande villa met rieten kap in Bergambacht voor de fam. Zorgdrager mogen genoemd worden.

luxe geschakelde villa's in Hillegersberg te Rotterdam.

Want ontwerpen dat kon hij! Zijn plattegronden moesten 'lopen' zelfs in de kleinste woningen wist hij het zo te ontwerpen dat het geen standaard huis werd.

Hij had een pesthekel aan gewone huisjes. Hij wilde iedere keer weer wat anders bedenken. Dat werd hem niet altijd in dank afgenomen. Het kostte geld. Aannemers en projectontwikkelaars willen standaard want dat verdient het meest. Dus geen standaard woning met een ander geveltje er voor geplakt... Pa hield voet bij stuk en het werd altijd iets bijzonders.

Hij bouwde niet alleen woningen maar ook scholen, dorpshuizen, winkels, sporthallen, fabrieken, restaurants, hotels, motels, sportcomplexen, studentenflats etc. totaal meer dan 320 projecten.

Op de bouwplaats was hij gevreesde maar ook een graag geziene gast. Gevreesd omdat zijn kritiek meestal terecht en hard was. Als iets 'm niet zinde kreeg de bouwvakker er van langs. Als de man zijn antwoord dan was: 'maar zo doen we het al jaren' was zijn antwoord: dan doe je het al jaren verkeerd breek dit maar af. Of hij pakte gereedschap en deed voor hoe het wel moest, hij dwong daarmee weer veel respect af.

Maar hij was altijd geïnteresseerd in de mensen en maakte graag een praatje in zijn onafscheidelijke pak, shirt en stropdas of vlinderdas en Rayban zonnebril die hij tot het laatst had...

Maar Bergambacht was te benauwd voor mijn moeder dus er moest verhuisd worden naar Oosterhout. We spreken dan over 1976.

Pa hield het kantoor in Bergambacht aan en ik reed met hem mee om de MTS bouwkunde waar ik inmiddels op zat af te maken.

Die autoritjes iedere dag schiepen een band. Heen lag ik slapend naast hem in mijn stoel. Vol verhalen reden we terug en stonden vaak stil in de file. Onvermoeibaar was hij. Als we dan thuis kwamen vrijdag om 19:00 uur deden we meteen nog even de boodschappen bij AH. We hadden er dan 14 uur opzitten.

In het examenjaar heb ik met vriend Gerard op kantoor nog ons eind werkstuk zitten tekenen. We deden dat in 1 vakantieweek ipv de 4 maanden die we er voor hadden. Pa schudde dan meewarig zijn hoofd, dat werd nooit wat met ons ☺.

Eind 80er jaren liepen de opdrachten terug. De 2 tekenaars Ad en Aart moesten worden ontslagen en uiteindelijk moest hij zijn bureau staken. Dat heeft hem meer verdriet gedaan dan we toen beseften. Zijn archief van de afgelopen 30 jaar was zo groot dat we dat niet konden onderbrengen. Ik vergeet nooit dat we achter het pand van het bedrijf waar ik werkte alles hebben verbrand, het was zoveel dat de berg meer dan 24u brandde, en de dag erop na regen, bij een beetje porren weer ontvlamde. Tekenend voor de situatie... Hij was inmiddels 62 maar nog lang niet uitgeblust.

Zijn beste ontwerpen heb ik trouwens bewaard. Ook zijn studie tekeningen kon ik niet weg doen.

Dan breekt er een nieuwe periode aan. Hij komt bij mij werken als ontwerper tekenaar. Ik was destijds directeur bij HMS een bedrijf in duurdere dak- en gevelbekledingen. We bouwden destijds mee aan de B-pier Schiphol, Jaarbeurs in Utrecht, squadronhangars voor de luchtmacht, bloemenveiling Flora in Rijnsburg, enz enz. Zijn inzet, kennis van zaken en persoonlijkheid werden door iedereen gewaardeerd. Toen is ook zijn bijnaam 'senior' ontstaan want 2 Bontenballen in het bedrijf was niet handig. Ik ben m zo blijven noemen. Hij vond dat wel leuk. Toch lag zijn hart hier niet en na een tijdje ging hij werken op de bouwkunde afdeling bij de Gemeente Gouda met architect Frans en tekenaar Shil. Ik mag wel zeggen dat sporthal de Zebra in zijn huidige vorm er niet geweest was zonder Sr.

sporthal de Zebra te Gouda.

Na de Gemeente heeft hij nog bij William van Gool architect in Dongen gewerkt aan diverse woningbouwprojecten.

Zijn humor, zijn cynische opmerkingen, zijn vermogen tot relativeren zijn voor iedereen die m kende herkenbaar. Maar nooit was t gemeen, beneden de gordel, altijd met stijl. Hij brandde je charmant af of nam je met een knipoog in de maling. Hij was een charmeur.

Zijn voorliefde voor Engelse auto's is ook iets om te vermelden. Zijn eerste autootje was een Renault Dauphin van bureau Jos en Leo de Jonge. Zijn eerste echte eigen auto was een Morris Oxford, een sedan, wit met rood leer! Smith meters in stalen dashboard! Hij heeft er 2 gereden. De garage waar ze in onderhoud waren was de RAC in Rotterdam. Ik herinner me die garages nog als de dag van gister: dikke Jaguars naast Triumph's, MG's en Rovers, een feest voor mij als jonge jongen. Ik mocht altijd mee. Daarna volgden nog 2 Sunbeams Hunter met een notenhouten dashboard. Prachtig. Maar... ze roestte al in de folder dus uiteindelijk werd er een echte auto gekocht: een nagelnieuwe Duitse BMW 3 serie. Na 360.000 km werd er een 2e BMW gekocht notabene van tandarts de Wilde: een 5-serie. Die reed hij kort daarna total loss, althans dat deed iemand anders voor hem.

Als we op vakantie gingen was dat altijd met de auto. België, Luxemburg, Duitsland. Altijd in hotels of motels. Later nog naar Frankrijk en Engeland maar daar was ik al niet meer bij. De meeste vakanties waren in 2 delen. In diverse steden (pa) en in de natuur (ma). Pa vond die natuur maar niks: Alle bomen zijn gelijk zei hij dan. Hij werd al moe bij de gedachte als we moesten wandelen. In de stad daarentegen was hij onvermoeibaar. Kilometers hebben we geslenterd.

Maar ook de weekenden gingen we vaak op stap met de auto: heel Nederland hebben we destijds gezien van Groningen tot Middelburg, van Amsterdam tot Maastricht. Zelfs Gouda werd in die dagen bezocht: Ik maakte er ooit mijn allereerste foto: Het stadhuis op de Markt, niet wetende dat dat uiteindelijk mijn stadje zou worden.

We hadden de maandag na zo'n weekend op school altijd wat te vertellen.

Pa was ook een man van tradities, gewoontes zo u wilt.

Hij had ook overal zijn adresjes.

Meubels liet hij maken bij Hubers meubelmakerij, pakken kocht hij bij Ruseler herenmode, vlees bij de keurslager aan de Rotterdamsedijk, mode voor ma bij Monisima op de Lijnbaan. Het was de modezaak van Faas Wilkes en zijn vrouw. Oud Feijenoorder en een van de eerste internationals van Nederland. Shoppen op de Lijnbaan was sowieso een hobby van mijn ouders. De Bijenkorf kon ik dromen en als ik het zat werd liep ik stiekem naar de klantenservice gewoon voor de lol om omgeroepen te worden... Ik werd dan door mams nerveus en pa lachend opgehaald.

De Lijnbaan is een verhaal op zich. Pa was als architect van academie voor Bouwkunst afgekomen. Dat was al bijzonder omdat in studeren in die tijd niet voor iedereen was weggelegd. Zijn vader, mijn opa, was meubelmaker. Dus werd pa ook meubelmaker. Maar zijn ambities lager verder, vandaar zijn keus om te gaan studeren.

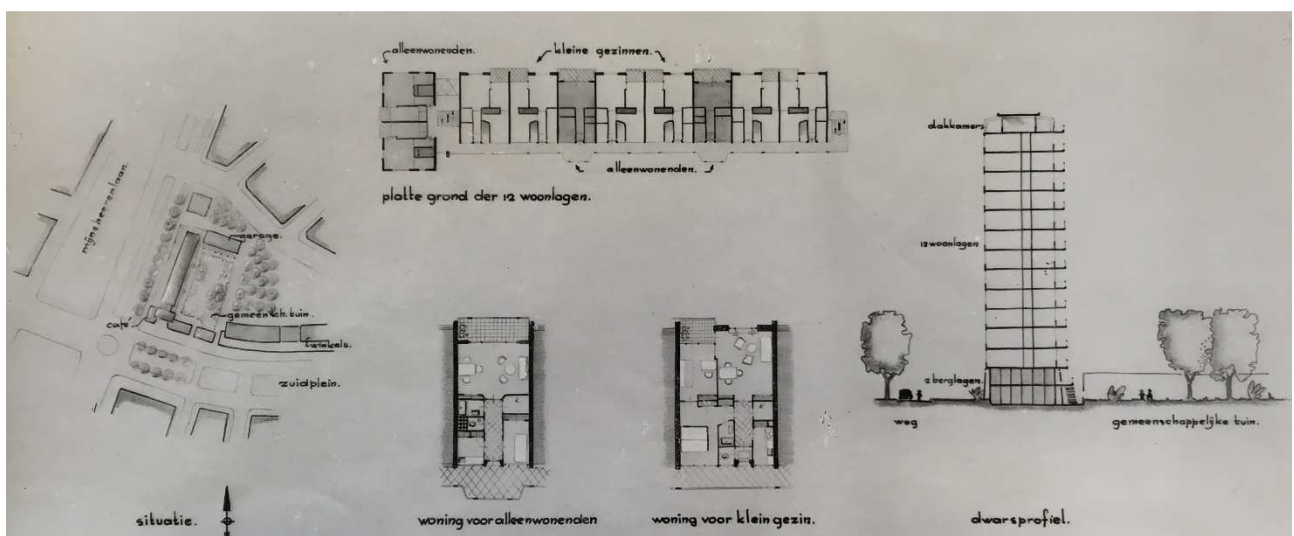

Als architect in de 50er jaren was hij bij zijn eerste baan bij het bureau van Van Tijen en Maaskant nauw betrokken bij de opbouw van Rotterdam dat na het bombardement in 40 geheel in puin lag.

Groothandelsgebouw te Rotterdam.

Veel grote nieuwbouwprojecten werden destijds gerealiseerd. Er was een enorme behoefte aan woningbouw. De stad moest herbouwd worden. Er kwam een nieuw centrum. Het Groothandelsgebouw, diverse woonflats, hele woonwijken, De Lijnbaan, de Doelen, de Bijenkorf enz enz. Het was het walhalla voor de moderne architect.

Zuidplein flat van Tijen en Maaskant (foto uit archief senior)

Het bureau was een broedplaats voor talenten met wie hij later veel samenwerkte en op reis ging (oa Parijs en La Tourette sur Loupe waar Herman Haan een 2^e woning had) ik noem nog: Dorst, Lubeek,

Dirk Jan Dijk (die eerste ontwerp van de Pier in Scheveningen maakte) Dick Apon en de eerder genoemde Herman Haan.

Woonhuis Herman Haan in Kralingen te Rotterdam (waar ik destijds een paar geweest ben)

Na van Tijen en Maaskant ging hij werken bij Theo en Jan Stuivinga in Zeist. Na Herman Haan ging hij naar Jos en Leo de Jonge aan t Weena.

Maar zijn ambitie ging verder: hij wilde de totale vrijheid van ontwerpen. In 1961 besloot hij zelf een bureau te starten. De rest is historie en reeds verteld.

Toen hij 65 werd was het moment om te stoppen. In 1993 werd het huis in Oosterhout verkocht, een huis in Helmond gehuurd en toen brak een tijd aan van rust, genieten en veel km rijden door oost Brabant België en Duitsland.

Pa en ma hielden van autorijden en de Maas was een veel bezocht doel. Pa en ma hebben toen alle steden en dorpen en koffietentjes tot aan Maastricht wel bezocht denk ik.

In 1999 zijn pa en ma weer terug verhuisd naar Oosterhout.

Inmiddels was ik getrouwd. Pieta en ik kregen in 2 zoons: in 1992 Ties en in 1995 Luut.

Pa en ma kwamen iedere week helemaal uit Helmond één dag oppassen in Gouda. Meestal bleven ze slapen. Later na onze scheiding bleven pa en ma komen.

Ik vond dat zo fijn en gezellig en er waren mooie momenten tussen opa en Ties en Luut. Opa die Luut leert perspectief tekenen.

Ties die enthousiast aan opa zijn ingewikkelde Lego Ferrari laat zien. Hij genoot er van. Ook tijdens zijn ziekte bleef hij naar de jongens vragen. Luut kon hem geen groter plezier doen dan iets van hout of gereedschap mee te nemen. Hij was dan ook verrast door een cadeau van Luut: zijn eerste tafeltje voor een schoolproject van het HMC want Luut werd meubelmaker! Ook Ties zijn studie vond hij prachtig: scheeps- en jachtbouw in Rotterdam.

Later toen Ingrid en Jitta in mijn leven kwamen waren pa en ma van de partij op kraamvisite in Amsterdam (2006), op verjaardagen, met sinterklaas en kerst. Ze reden nog steeds graag met de auto uit Oosterhout naar Gouda en zelfs Amsterdam. Pa was inmiddels 80!

Zijn 80e verjaardag hebben we nog gevierd in Rotterdam met een rondvaart met de Spido en een diner bij Café Rotterdam.

Toen we in 2009 het huis in de binnenstad van Gouda hadden gekocht kwamen pa en ma natuurlijk ook langs maar het klussen liet hij graag over aan Ties en Luut.

De laatste jaren sinds 2011.

Die zijn niet fijn voor hem verlopen. Na een operatie aan zijn darmen kreeg hij een stoma en een catheter. Hij werd minder mobiel. Ik zal niet alle medische ins en outs vertellen maar zijn dementie maakte dat hij uiteindelijk werd opgenomen eerst in de dagopvang bij Buurstede (Oosterhout) en later (sept 2015) definitief en permanent eerst in de Volckaert in Dongen en in februari 2016 verhuisde hij weer naar Buurstede Arendsplein.

Hij heeft ondanks alle misère zijn humor en waardigheid nooit verloren. Hij was door iedereen nog graag gezien en is met alle liefde verzorgd bij Buurstede.

Uiteindelijk is hij van alle pijn verlost. Het was klaar. Dat vond hij zelf ook.

Pa je was mijn held en dat zul je altijd blijven!

Roger Bontenbal.

Uitgesproken door mij bij zijn uitvaart in Oosterhout 13 mei 2016.

Algemeen.

Gerardus Bontenbal is geboren op 02-04-1901 in Rotterdam, zoon van Hendrik Bontenbal en Agatha Hijgeman. Gerardus is overleden op 17-08-1973 in Schiedam, 72 jaar oud.

Beroep: Houtdraaier

Gerardus trouwde, 25 jaar oud, op 17-11-1926 in Rotterdam met Helena Steekelenburg, 23 jaar oud.

Helena is geboren op 13-12-1902 in Rotterdam. Helena is overleden op 29-04-1993 in Vlaardingen, 90 jaar oud.

Kinderen van Gerardus en Helena:

1 Antonius Hendrik Bontenbal, geboren op 14-04-1927 in Vlaardingen.

2 Gerardus Bontenbal, geboren op 19-12-1928 in Vlaardingen.

3 Jan Herman Bontenbal, geboren op 10-03-1932 in Vlaardingen.

4 Helena Agatha Bontenbal, geboren op 14-02-1934 in Vlaardingen.

5 Hendrik Bontenbal, geboren op 16-07-1937 in Vlaardingen.

6 Theodorus Johannes Bontenbal, geboren op 28-06-1943 in Vlaardingen.

Gerardus Bontenbal is geboren op 19-12-1928 in Vlaardingen, zoon van Gerardus Bontenbal en Helena Steekelenburg. Gerardus trouwde, 26 jaar oud, op 27-07-1955 in Schiedam met Agnes Antoinette Maria Groothoff, 28 jaar oud. Agnes is geboren op 15-07-1927 in Rotterdam.

Kinderen van Gerardus en Agnes:

1 Roger Bontenbal, geboren op 15-10-1956 in Schiedam.

2 Michelle Bontenbal, geboren op 16-09-1958 in Schiedam.

Beroep: Hoofdleidster kindercentrum

Roger Bontenbal is geboren op 15-10-1956 in Schiedam, zoon van Gerardus Bontenbal en Agnes Antoinette Maria Groothoff.

Beroep: eigenaar KUBUS (bouwkundig advies- en tekenbureau)

Roger trouwde, 35 jaar oud, op 03-07-1992 in Gouda met Pieterella (Pieta) van der Graaf, 33 jaar oud. Het huwelijk werd ontbonden in 2002. Pieta is geboren op 26-08-1958.

Kinderen van Roger en Pieta:

1 Tieze Sjors Bontenbal, geboren op 04-11-1992 in Gouda.

2 Luut Hidde Bontenbal, geboren op 19-09-1995 in Gouda.

Studie/Vrienden/Tijdgenoten/Architectenbureau's

Willem van Tijen.

Willem van Tijen (1894-1974) behoort tot de pioniers van de volkswoningbouw in Nederland. Voor de oorlog experimenteerde hij vooral met hoogbouw, zoals de Parklaanflat, de Bergpolderflat en de Plaslaanflat. Na de oorlog werkte hij vooral met industriële bouwsystemen, zoals in Zuidwijk en in Vlaardingen (Babberspolder, Westwijk). In 1969 kreeg hij de staatsprijs voor beeldende kunst en architectuur.

Irrigatie-ingenieur

Aanvankelijk wijst niets erop dat Van Tijen een belangrijk architect zal worden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog probeert hij als student rechten de militaire dienst te ontlopen door een willekeurige betrekking bij een mijnbouwonderneming in Nederlands-Indië aan te nemen. In 1917 is hij via Rusland, waar de revolutie op uitbreken staat, Siberië en Oost-Azië naar Sumatra gereisd. In 1919 is hij voor irrigatie-ingenieur gaan studeren aan de pas opgerichte technische hogeschool van Bandoeng. Hij was projectleider bij de bouw van een stuwdam in Java.

NV Volkswoningbouw

In 1926 keerde de in Wormerveer geboren civiele ingenieur wegens kinderverlamming terug naar Nederland. Tijdens zijn herstel in Amsterdam wordt zijn interesse in de woningbouwarchitectuur en de volkshuisvesting gewekt. In 1928 kwam hij in contact met Auguste Plate, voormalig directeur van de Dienst Volkshuisvesting. Zij stichtten de NV Volkswoningbouw Rotterdam. Tussen 1927 en 1929 bouwde de NV 30 betonnen woningen in Bloemhof, maar verdere projecten kwamen niet van de grond. In 1929 ging Van Tijen in Rotterdam wonen. Hij werkte vooral samen met de architecten Brinkman & Van der Vlugt en met J.H. van den Broek.

Hoogbouw

In 1932 realiseerde Van Tijen het woonwijkje De Pol met goedkope eengezinswoningen in Zutphen. In 1933 vestigde hij definitief zijn naam als architect met het flatgebouw aan de Parklaan. Hij ging zelf met zijn gezin op de bovenste verdieping wonen. Van Tijen had grote verwachtingen van hoogbouw, maar zag dit niet als oplossing voor het volkshuisvestingsvraagstuk. Hoogbouw bleef voorbehouden aan alleenstaanden en jonggehuwden. Met de Bergpolderflat uit 1934 realiseerde Van Tijen het prototype van de galerijflat. Het gebouw heeft een staalskelet en er worden geprefabriceerde standaard-elementen gebruikt. De beoogde doelgroep (arbeiders) kwam in deze betaalbare flats niet te wonen, maar vooral ambtenaren en onderwijzers. De derde belangrijke hoogbouw verrees in 1938 aan de Kralingse Plaslaan. Omdat de Bergpolderflat met zijn staalskelet en houten vloeren nogal gehorig was wordt deze flat in beton gerealiseerd. Tussen 1939 en 1953 woont Van Tijen met zijn gezin in deze flat.

Andere projecten

Behalve hoogbouw realiseerde Van Tijen in deze periode ook een dubbel woonhuis aan de Essenlaan (1936) en een vrijstaand woonhuis aan de Oudorpweg (1937) in Kralingen, woningbouw aan de Voornse Vliet (1934) en de Frans Bekkerstraat (1935) en in 1937 twee sportgebouwen: het clubgebouw voor de Rotterdamse Zeilvereniging aan de Kralingse Plas en de Rotterdamse Manege in het Kralingse Bos. In Amsterdam realiseerde hij met Hugh Maaskant en Mart Stam eind 1937 de eerste exemplaren van een later veelvuldig toegepast woningtype: de drive-in-woning.

Maaskant en Van Tijen

In 1937 is Van Tijen een samenwerking aangegaan met zijn jongere medewerker Hugh Maaskant (1907-1977). Maaskant verzorgde de utiliteitsbouw, Van Tijen de woningbouw. Maaskant bepaalde de vorm, Van Tijen de inhoud. Tussen 1937 en 1955 realiseerde dit architectenbureau het Nationaal Luchtvaartlaboratorium in Amsterdam, enkele bedrijfsverzamelgebouwen (de industriegebouwen aan de Goudsesingel en de Oostzeedijk en het Groothandelsgebouw), de Zuidpleinflat en veel woningbouw: Zuidwijk, de Bomenwijk in Delft, Babberspolder en Westwijk in Vlaardingen en projecten in Vlissingen, Den Haag en Amsterdam-Geuzenveld. Op het bureau werkten in die periode onder anderen Bakema,

Groosman, Wissing en Romke de Vries. In 1953 verhuisde het bureau naar het eigen Groothandelsgebouw.

Shake-hands

Tijdens de bezetting is Van Tijen actief geweest bij de planvorming voor de wederopbouw van Rotterdam met de publicatie Woonmogelijkheden in het Nieuwe Rotterdam. Ook probeerde hij namens de architecten van het Nieuwe Bouwen te komen tot een verzoening met de traditionalisten rond Granpré Molière. Deze architectonische vertaling van de naoorlogse Doorbraak-gedachte wordt wel het huwelijk tussen beton en baksteen genoemd of shake-hands-architectuur. Van Tijen was eigenlijk de enige die hier iets van probeerde te maken in een -inmiddels afgebroken- woonblok aan de Dr. Zamenhoffstraat in Kralingen. In de stedenbouwkundige opzet van Zuidwijk is de Wijkgedachte terug te vinden, een stedenbouwkundige vertaling van het naoorlogse gemeenschapsgevoel. Na de oorlog was Van Tijen onder andere gemeenteraadslid voor de SDAP, redacteur van het vaktijdschrift Bouw en actief als volkshuisvestingsadviseur. In 1954 verhuisde Van Tijen naar Zandvoort. Hij vormde een nieuw bureau met M. Boom en J. Posno, waar later ook A. van Randen bijkwam. Het bureau werd in 1975 omgedoopt in Kokon en voortgezet door F. van der Seyn en F. van der Werf.

Staatsprijs

Het latere werk van Van Tijen wordt als minder interessant beschouwd. Zijn bureau was betrokken bij de bouw van een aantal bejaardentehuizen en standaardsscholen (zoals bijvoorbeeld de Jan Prinsschool aan de Binnenrotte). Op zijn bureau waren enkele jonge architecten werkzaam die aan de basis staan van de vernieuwing in de architectuur van de jaren zestig, zoals Henk Klunder en Nico Witstok. Van Tijen zelf was betrokken bij de opzet van de eerste campus universiteit van Nederland in Twente en schakelde allerlei jonge architecten in voor de verschillende gebouwen: Piet Blom, Herman Haan en Joop van Stigt. Van Tijen had veel kritiek op de ideeën van deze jonge architecten, maar wilde ze toch de kans geven iets te bouwen. Behalve de staatsprijs in 1969 kreeg hij in 1972 nog een onverwacht eerbetoon, een eredoctoraat in de technische wetenschappen aan de Technische Hogeschool in Delft. In 1987 verscheen de monografie Architect W. van Tijen 1894-1974. 'Ik ben een rationalist, maar er is meer op de wereld...' van Ton Idsinga en Jeroen Schilt.

Van Tijen geëerd met monument

Op 30 maart 2006 is aan het Van Tijenplantsoen in de Horstenbuurt in Rotterdam-Zuidwijk het Van Tijenmonument onthuld. Het monument, een eerbetoon aan de architect Willen van Tijen, is onthuld door zijn dochter Willemien Deeelman-Van Tijen. Het is het tweede eerbetoon aan de architect Willem van Tijen. Bij B&W besluit van 10 februari 1998 werd namelijk aan het plantsoen op de hoek van de Langenhorst en de Slinge de naam Van Tijenplantsoen gegeven.

Huig Aart Maaskant (17-8-1907 Rotterdam - 27-5-1977 Rotterdam)

Groot is het sleutelbegrip voor de persoon en het werk van de Rotterdamse architect Huig Aart Maaskant (1907-1977). 'Ik ben de grootste architect van Nederland,' lachte hij spottend, verwijzend naar zijn lengte van meer dan twee meter. Legendarisch waren zijn enorme handen en zijn voorkeur voor opzichtige Amerikaanse auto's. Ook zijn gebouwen kenmerken zich door grootschaligheid, monumentaliteit en forse details.

Belangrijkste werk

In Rotterdam realiseerde Maaskant zijn belangrijkste gebouwen. Met het Groothandelsgebouw, de Lijnbaanflats, het Weenagebouw, het Hilton-hotel en het scholencomplex Technikon bepaalde hij een groot deel van het aanzicht van het nieuwe Rotterdam. Andere bekende Rotterdamse gebouwen zijn het Adriaan Volkerhuis aan de Oostmaaslaan, het Verzamelgebouw Zuid aan het Zuidplein en de Euromast.

Bekende gebouwen buiten Rotterdam zijn het Tomadohuis in Dordrecht (1962), het hoofdkantoor voor Johnson-Wax in Mijdrecht (1964), de Pier in Scheveningen (1961), het Sportcentrum van de KNVB in Zeist (1965) en het Provinciehuis in Den Bosch (1971).

Van Tijen en Maaskant 1937-1955

Na de ambachtsschool studeerde Maaskant architectuur aan de Rotterdamse Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen. Hij werkte korte tijd op het bureau van Jos de Jonge, maar raakte in de crisis zijn baan kwijt. Tussen 1934 en 1955 werkte Maaskant samen met Willem van Tijen, eerst nog als medewerker, maar vanaf 1937 als compagnon.

Voor de oorlog werkte Van Tijen vooral aan woningbouwprojecten, zoals de Plaslaanflat. In de Wederopbouwperiode is het bureau Van Tijen & Maaskant betrokken bij de ontwikkeling van zogenaamde bedrijfsverzamelgebouwen. Na twee kleinere Industriegebouwen aan de Oostzeedijk (1946) en Goudsesingel (1949) volgde het imposante Groothandelsgebouw (1953). Maaskant had dit gebouwtype in de Verenigde Staten bestudeerd. Het Groothandelsgebouw is nog altijd een belangrijk symbool van de Wederopbouw.

Maaskant Van Dommelen Kroos Senf

In 1955 gingen Maaskant en Van Tijen ieder hun weg. Maaskant vormde een eigen bureau. In 1960 associeerde hij zich met zijn belangrijkste medewerkers: P.W. van Dommelen (1921-1981), J. Kroos (1923) en H.G. Senf (1925-1970). De gebouwen die Maaskant vervolgens heeft gerealiseerd verbeelden bij uitstek het optimisme van de naoorlogse welvaartsstaat. De gebouwen zijn functioneel en efficiënt, getuigen van een groot vertrouwen in de moderne techniek en de architectuur is onverbloemd modernistisch: staal, glas en beton. Maaskant is niet gespecialiseerd in één gebouwtype, maar ontwerpt zowel woningbouw als utiliteitsbouw, scholen en recreatieve gebouwen.

Massaproductie

Maaskant was behalve als architect ook actief als docent aan de Academie van Bouwkunst, in de Welstandscommissie en de Bond van Nederlandse Architecten. Hij was geïnteresseerd in de standaardisering en massaproductie van scholen, woningbouw en bungalows. Met Frans Klein vormde hij tussen 1945 en 1960 het Bureau voor Industriebouw. De 15.000 standaardwoningen die Maaskant realiseerde behoren niet tot zijn belangrijkste architectonische creaties, maar er werd wel geld mee verdiend.

Utiliteitsbouw

In de jaren vijftig ontwierp Maaskant enkele moderne fabrieken; de industriebouw had zijn speciale voorliefde. Traditiegetrouw werden bedrijfsgebouwen als minderwaardige architectuur zonder esthetische meerwaarde beschouwd. Met de Tomado-fabriek in Etten-Leur (1955) en de fabriek voor typemachinefabrikant Remington Rand in 's-Hertogenbosch (1960) realiseerde hij moderne, flexibele en strakke gebouwen waarin zowel de arbeiders als de ondernemer zich thuis voelden. Hij realiseerde ook enkele gebouwen in de Rotterdamse haven, waarvan het poortgebouw voor Müller-Thomsen (1961) aan de Schiehaven het bekendst is.

Vooruitstrevend

De kantoorgebouwen voor Tomado in Dordrecht en het boemerangvormige hoofdkantoor voor Johnson-Wax in Mijdrecht zijn van een overdonderende monumentaliteit en moderniteit. Voor het in de jaren vijftig opgekomen fenomeen massarecreatie maakt Maaskant twee belangrijke gebouwen: de Euromast (1960) en de Pier van Scheveningen. Met hun zwierige vormen en vooruitstrevende techniek raken deze attracties bij het grote publiek bekend en populair.

Kritiek

Maaskants werk is pragmatisch en dienstbaar aan de opdrachtgever. De modernistische openheid wordt gecombineerd met zware, massieve vormen. Dit leidt tot een on-Nederlandse monumentaliteit. Zijn latere werk, zoals het 104 meter hoge Provinciehuis van Noord-Brabant en het scholencomplex Technikon (1970) wordt vanwege die grootschaligheid scherp bekritiseerd. Daarnaast wordt Maaskant door zijn vele opdrachten voor het bedrijfsleven en zakelijke succes als dienaar van het grootkapitaal gezien. Maaskant had inderdaad een klein fortuin verdiend met zijn architectuur. Hij pareerde de kritiek door een deel van dit geld te bestemmen voor de instelling van een geldprijs ter bevordering van de architectuurkritiek. De Rotterdam-Maaskantprijs van F 50.000,- is vanaf 1978 tweejaarlijks uitgereikt, onder anderen aan Rem Koolhaas, Riek Bakker en de Actiegroep Het Oude Westen. Sinds 1985 bestaat er ook een prijs voor Jonge Architecten (onder 35 jaar), onder anderen uitgereikt aan Mecanoo, Willem Jan Neutelings en Adriaan Geuze.

Herwaardering

In 1977, nog geen jaar na de oprichting van de Stichting Rotterdam-Maaskant, is Maaskant overleden. Kort daarna overleed ook Van Dommelen. De beoogde opvolger Peter Gerssen, schoonzoon van Maaskant, was inmiddels voor zichzelf begonnen. Voortgezet door Jan van der Weerd verdween het bureau door de economische crisis in de jaren tachtig in de anonimiteit. In 1983 is een eerste monografie over Maaskant verschenen bij een tentoonstelling over zijn werk in het Bouwcentrum. Pas met de 416 pagina's dikke doctoraalscriptie Hugh Maaskant, architect van de vooruitgang van Michelle Provoost, kreeg Maaskant in 2003 een herwaardering.

Theo Stuivinga

Theodorus Frederik (Theo) Stuivinga (Oosteinde, Ruinerwold, 5 juli 1880 - Utrecht, 19 mei 1959), meestal Th. Stuivinga genoemd, was een Nederlandse architect. Hij werkte samen met zijn jongere broer Jan Stuivinga (1881-1962), met wie hij in Zeist een architectenbureau had.

Leven en werk

Gevelsteen in de hervormde kerk van Emmen, in 1923 gebouwd naar een ontwerp van Jan en Theo Stuivinga.[1]

Theo Stuivinga was de oudste zoon van de opzichter Rudolph Pabus Stuivinga en Allemtje Woltersom, die beiden afkomstig waren uit de provincie Groningen en op 19 juni 1880 trouwden te Meppel. Zestien dagen later werd Theo geboren, het jaar daarop gevolgd door zijn broer Jan. De familie belandde in de Zuid-Hollandse gemeente Maassluis. In Rotterdam studeerde Theo aan de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen, wat hij in 1900 voltooide. Hij werd daarna tot opzichter bij Rijkswaterstaat benoemd. Deze functie had hij nog steeds toen Jan Stuivinga in 1906 een ontwerpprijsvraag won die de Utrechtse gemeente Zeist had uitgeschreven voor een nieuw raadhuis. Bij de bouw daarvan schakelde Jan ook Theo in. Beiden verhuisden naar Zeist en vestigden daar een architectenbureau. De naamsbekendheid die het duo met het in 1908 voltooide gemeentehuis verwierf, bezorgde hun kantoor veel opdrachten. De broers ontwierpen onder meer villa's, landhuizen, bibliotheken, kerken en ziekenhuizen, zowel in de provincie Utrecht als elders in het land. Hun werken werden veelal ontworpen in een traditionalistische stijl met historiserende kenmerken.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam het architectenbureau van de Stuivinga's minder in de belangstelling te staan. Met name vanaf de jaren vijftig associeerden ze zich regelmatig met andere architecten, meestal voor korte tijd. De samenwerking met de uit Delft afkomstige J.J. Tuynenburg Muys (1916-1994), die in 1951 bij het kantoor kwam te werken, zou echter langer duren en leidde ertoe dat het werd omgedoopt tot Stuivinga/Tuynenburg Muys. Nadat Jan Stuivinga zich in 1955 als architect had teruggetrokken, kreeg Tuynenburg Muys de leiding over het bureau en ging het verder onder de naam Tuynenburg Muys & Stuivinga. Theo Stuivinga zou er tot aan zijn dood in 1959 blijven werken.

Theo Stuivinga was meer dan een kwart eeuw lid van de vrijmetselaarsloge Unie van Utrecht.

Herman Petrus Coenraad Haan (22-5-1914 Amsterdam - 1-5-1996 Vlaardingen)

Hij is niet de bekendste Rotterdamse architect en weinigen zullen zijn werk, voornamelijk bestaande uit vrijstaande woonhuizen, kennen. Maar in 1964 zat heel Nederland aan het enige televisienet gekluisterd om Haans expeditie naar de Tellem-cultuur in Mali te volgen.

Hij was namelijk ook ontdekkingsreiziger. Haan was honorair conservator van het Museum voor Land- en Volkenkunde.

Hij bracht de Nederlandse architectenwereld in contact met kasba's, mastaba's en andere bouwwerken uit Afrika's vroegste periode.

Jeugd

Als vijftienjarige monsterde de in Winschoten opgegroeide Herman Haan in de beste jongensboektraditie aan op een vrachtboot naar Tanger. Zijn leven stond in het teken van twee passies: ontdekkingsreizen naar Afrika en architectuur.

Hij studeerde korte tijd bouwkunde aan de MTS in Groningen, werkte enige jaren op het bureau van de Groninger architect Reitsma en had van 1936 tot 1938 een eigen architectenbureau in Winschoten. In 1934 reisde hij opnieuw naar de Sahara.

Een aantal maanden na het bombardement verhuisde hij naar Rotterdam en werkte bij de architect Kanters aan het Blaauwhoedenveem.

In 1941 begon hij aan de HBO-cursus op de Amsterdamse Academie van Bouwkunst, waar hij studeerde met Ernest Groosman, Lotte Stam-Beese, Leo de Jonge en Jaap Bakema.

Vanaf 1943 woonde Haan in het brugwachtershuisje van de Maasbruggen. Hij was actief in het verzet bij de Knokploeg Rotterdam-Zuid. Na de oorlog maakte hij nog een reis naar Noord-Afrika alvorens zijn studie af te ronden.

Werk

In de jaren vijftig ontwierp Haan enkele bedrijfsgebouwen en voornamelijk vrijstaande woonhuizen in en om Rotterdam. Het zijn eenvoudige rechthoekige bouwsels met platte daken, een beton- of staalskelet, grote glasvlakken en vaak met hergebruikte straatkeien als gevelmateriaal.

Een mooi huis staat aan het Prinses Beatrixplantsoen 24 in Hillegersberg.

Zijn bekendste werk is zijn eigen woonhuis aan de Kralingseweg 187. Een vrijwel geheel glazen woonruimte is tussen twee platen beton geklemd en verhoogd vanwege het uitzicht over het Kralingse Bos. De keuken is niet meer dan een klein zwevend werkblok. Op de begane grond eronder zijn een werkkamer, een garage en twee minimale slaapkamers te vinden. Slapen was volgens Haan een bewusteloze toestand waarvoor je nauwelijks ruimte hoefde te reserveren. Zelf sliep hij vaak in de tuin. Het nogal onpraktische en open huis werd door latere bewoners grondig verbouwd, een lot dat veel van zijn huizen was toebedeeld.

Afrika

Een groot deel van zijn tijd besteedde Haan aan het reizen naar Afrika. Hij verrichtte archeologisch onderzoek, publiceerde erover en hielp mee aan tentoonstellingen in de Volksuniversiteit en in het Museum voor Land- en Volkenkunde.

In 1951 nam hij enkele architecten mee: Jan Rietveld en Aldo en Hanny van Eyck. In 1964 ging een fikse Nederlandse equipe bijgestaan door een filmploeg van de NCRV met twee Landrovers voor een expeditie naar de Tellem in Mali. Het verslag van de expeditie was te lezen in het Algemeen Dagblad en tweewekelijks op televisie te zien. Veel Nederlandse architecten, waaronder Van Eyck en Piet Blom, raakten geïnspireerd door de Afrikaanse architectuur.

Haan zelf realiseerde studentenhuysvesting in patio- (1965) en piramide- en mastabavorm (1972) in Enschede en een woonpiramide in Sterrenburg III in Dordrecht (1977) met Afrikaanse invloeden.

Tussen 1967 en 1977 heette zijn bureau Atelier aA.

Jos en Leo de Jonge

Jos de Jonge (1887, Kapelle - 1965, Rotterdam)

Leo de Jonge (1919 - 2009)

Vader en zoon Jos en Leo de Jonge waren vooral in de wederopbouw actief met woningbouw, scholen en gebouwen in de sociale sector. In de jaren zeventig behoorde het bureau als De Jonge, Dorst, Lubeek, De Bruijn, De Groot en Partners tot de pioniers van de stadsvernieuwing. Kleinzoon Wessel de Jonge werkte van 1989 tot 1999 op het bureau. Hij is gespecialiseerd in restauraties van jonge monumenten, zoals Zonnestraal en Van Nelle. Het bureau heet sinds 2003 Spring Architecten. Jos de Jonge realiseerde vanaf 1918 een groot aantal projecten in Rotterdam. Het bureau was gevestigd aan de Vierambachtsstraat. De Jonge was korte tijd gemeenteraadslid voor de ARP en had daardoor veel opdrachten vanuit de gereformeerde wereld. Een bekend werk is de Christelijke Ambachtsschool aan de Gordelweg (1931, afgebroken). Een kerk aan de Mathenesserweg (1927) sneuvelde tijdens het bombardement van 1943 en de Tidemanstraatkerk (1924) werd in 1975 gesloopt. Ook na de oorlog werden enkele gereformeerde kerken ontworpen, waarvan die in Rijswijk (1959) en de Triumfatorkerk in Utrecht (1965) het bekendst zijn. In Overschie stond de Maranathakerk (1955).

Leo de Jonge volgde de MTS-Bouwkunde in Rotterdam (1939-1941), werkte op enkele architectenbureaus en volgde tussen 1942 en 1948 het Hooger Bouwkunst Onderricht in Amsterdam, de voorloper van de Academie van Bouwkunst. Inmiddels was hij medewerkend architect op het bureau van zijn vader geworden. Er werd vooral woningbouw ontworpen, onder anderen in Charlois, Oud-Mathenesse, Schiebroek en Kleinpolder-Oost.

In het gebombardeerde deel van Tussendijken aan het eind van de Mathenesserweg werden tussen 1950 en 1953 drie maisonnetteflats gebouwd met expressieve betonnen galerijen. Hierin zijn de invloeden van het na de Tweede Wereldoorlog opkomende modernisme herkenbaar. Later werden vooral grote hoeveelheden portiek- en galerijflats gebouwd in Zuidwijk, Westpunt (Hoogvliet) en Lombardijen. Het raadhuis van Heerjansdam uit 1956 is een fraai voorbeeld van dat consequent vormgegeven modernisme.

Ook de schoolgebouwen uit deze periode zijn gave voorbeelden van zakelijke architectuur, zoals de Tweede Christelijke Technische School 'De Vaan' aan de Montessoriweg (1956-1961) en de kweekschool St. Lucia achter de Lijnbaan in de Hennekijnstraat (1954-1958), boven de garage Ben Maltha. Behalve veel scholen werd ook veel bejaardenhuisvesting ontworpen. In Charlois werd begin jaren vijftig een modern hofje met bejaardenwoningen gerealiseerd aan de Nieuwenhoornstraat, De Quackstraat en Oudenhoornstraat (1950-1953).

Later volgden bejaardentehuis Waelestein aan het Schulppelein (1965), bejaardencentrum Borgsate aan de Meidoornsingel (1965) en Abtshove (1968) in Overschie. Het verpleegtehuis 'De Elf Ranken' aan de Aristotelesstraat in Lombardijen (1973) ligt in het verlengde van deze opdrachten. Gebouwen voor de geestelijke gezondheidszorg vormden met experimentele woningbouw eind jaren zestig het specialisme van het bureau. Andere werken uit deze periode zijn het winkelcentrum De Koperwiek in Capelle aan de IJssel, het studentencentrum Uilenstede in Amstelveen en kinderverzorgingshuis 's Kooningsjacht in Schaarsbergen.

In 1968 waren de medewerkers Dorst, Lubeek, De Bruijn en De Groot tot de directie toegetreden en vanaf 1972 heette het bureau De Jonge, Dorst, Lubeek, De Bruijn, De Groot en Partners. Het landelijk opererende bureau, gevestigd in het Weenagebouw, was bijzonder actief in de stadsvernieuwing van de jaren zeventig en tachtig. De woningbouw langs de Goudse Rijksweg en de Vondelweg (1975-1978) werd geprezen door criticus Kenneth Frampton in het Keurmeestersproject van de RKS. Verder werden in de Afrikaanderwijk, Provenierswijk, Cool, Kralingen, Liskwartier, Charlois, het Oude Westen en het Oude Noorden nieuwbouw en renovaties gerealiseerd. Op het Veemarktterrein verrees stadsvernieuwingachtige woningbouw (1976).

Buiten Rotterdam maakte het Centraal Wonencomplex De Hilversumse Meent (1974-1977) met Pieter Weeda veel indruk. De naam werd later gewijzigd in Leo de Jonge architecten en vervolgens Leodejonge. In 1983 trad Leo de Jonge terug uit het bureau. De nieuwe generatie ontwerpers ontworstelde zich aan de kleinschaligheidsmode; het bureau is in 2003 voortgezet door Hans de Moor (1955) en Rinus Roovers (1953) onder de naam Spring Architecten.

Wessel de Jonge (1957) werkte enige tijd bij het bureau van zijn vader. Hij is gespecialiseerd in restauraties van monumenten van het Nieuwe Bouwen. Met Hubert-Jan Henket was hij betrokken bij de oprichting van Docomomo, een stichting die de documentatie en restauratie van monumenten van het Nieuwe Bouwen behartigt. Zij waren betrokken bij de restauratie van sanatorium Zonnestraal in Hilversum van Duiker en bij de restauratie van de Van Nellefabriek. Zij publiceerden in 1990 een studie voor de Rijksdienst Monumentenzorg: Het Nieuwe Bouwen en restaureren, het bepalen van gevolgen van restauratiemogelijkheden.

Jos de Jonge

Jos de Jonge werd geboren op 27 april 1887 te Kapelle-Biezelinge en overleed op 12 oktober 1965 te Rotterdam. Hij vestigde zich in 1914 als architect in Rotterdam. Vanaf het begin was A. Verhage zijn medewerker. In verband met het 40-jarig bestaan en de 40-jarige samenwerking wordt Jos de Jonge in 1954 benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau en ontvangt Verhage de eremedaille in zilver van de Orde van Oranje Nassau. Van 1929 tot 1936 is Jos de Jonge raadslid in de gemeenteraad van Rotterdam.

Jos de Jonge verzorgde de architectuur voor een groot aantal woningen, scholen, kerken, kantoorgebouwen, industriegebouwen en andere werken. Voor de oorlog maakte hij het ontwerp voor een

tiental gereformeerde kerken, en een vijftiental schoolgebouwen, alsmede voor een aantal woonblokken

in Rotterdam, en na de oorlog ontwierp hij samen met Leo een aantal kerken en scholen.

Leo de Jonge

Op 26 december 2009 is architect Leo de Jonge op negentigjarige leeftijd overleden. De Jonge wordt getypeerd als een bevlogen en sociaal-maatschappelijk betrokken architect.

Het bureau van (uiteindelijk) Leo de Jonge werd in 1914 door zijn vader Jos de Jonge opgericht.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam De Jonge junior in het bedrijf. Later nam het bureau de naam De Jonge architecten aan. Het hield zich hoofdzakelijk bezig met volkswoningbouw, scholen, kerken en bedrijfsgebouwen.

In de jaren zestig maakte het bureau een stormachtige ontwikkeling door. De Jonge legde zich binnen het bureau toe op de ontwikkeling van goede en betaalbare huisvesting, en was medeoprichter van de Stichting Architecten Research, een stichting die een bouwmethode propageerde waarin de gebruiker centraal stond.

De Jonge heeft zich altijd krachtig afgezet tegen hoogbouw. Vanwege zijn betrokkenheid met de gebruikers nam hij nooit de esthetiek als uitgangspunt. Het eerste Centraal Wonen project van Nederland, de Wandelmeent in Hilversum (1976), werd in 2001 als derde Woningbouwproject van de Eeuw gelauwerd vanwege de stedenbouwkundige inpassing.

In 1980 nam De Jonge afscheid van het bureau, dat destijds Leo de Jonge, Dorst, Lubeek, De Bruin, De Groot en partners heette.